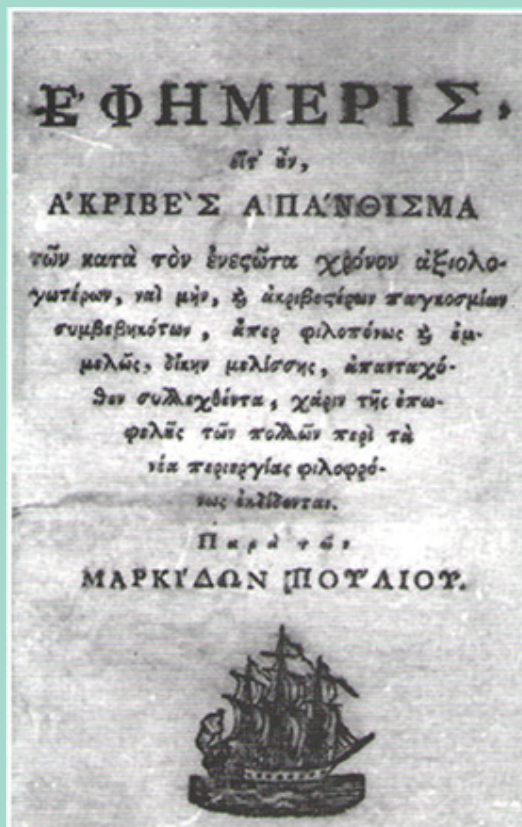

ESTUDIOS NEOGRIEGOS

REVISTA CIENTÍFICA
DE LA
SOCIEDAD HISPANICA DE ESTUDIOS NEOGRIEGOS

2013

Número 15

SOCIEDAD HISPÁNICA DE ESTUDIOS NEOGRIEGOS
Vitoria-Gasteiz 2013

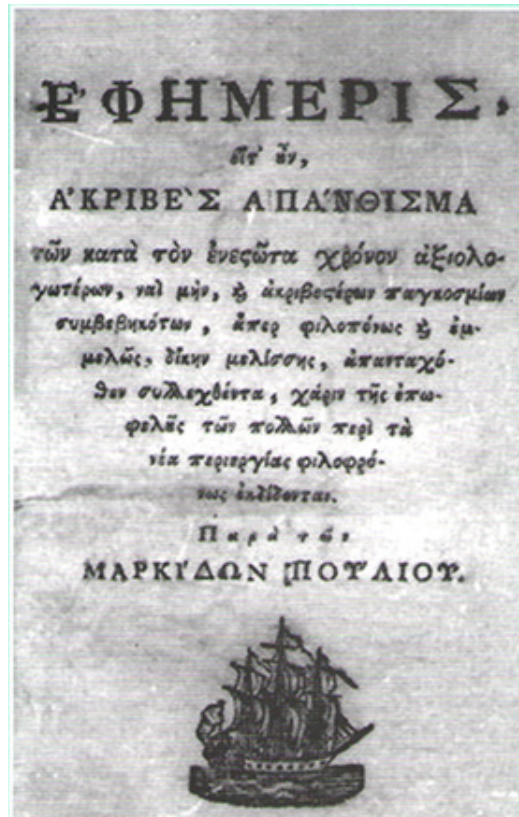
ESTUDIOS NEOGRIEGOS

ESTUDIOS NEOGRIEGOS

REVISTA CIENTÍFICA
DE LA
SOCIEDAD HISPANICA DE ESTUDIOS NEOGRIEGOS

Número 15

2013

SOCIEDAD HISPÁNICA DE ESTUDIOS NEOGRIEGOS
Vitoria-Gasteiz 2013

ESTUDIOS NEOGRIEGOS: Revista científica de la Sociedad Hispánica de Estudios Neogriegos. Título abreviado: Estud. Neogriegos – N. 1 (1997) – Granada: Sociedad Hispánica de Estudios Neogriegos, 1997-2001, País Vasco, 2003-2005, Vitoria-Gasteiz, 2009-2013.

Anual

ISSN 1137-7003. Depósito Legal: GR- 82-97

1. Lengua griega medieval y moderna – Publicaciones periódicas 2. Literatura griega medieval y moderna – Publicaciones periódicas 3. Civilización griega medieval y moderna – Publicaciones periódicas I. Sociedad Hispánica de Estudios Neogriegos. Publicaciones

807.73/.74 (05) – 877.3/.4 (05) – 008 (495)(05) – 008(495.02)(05)

ESTUDIOS NEOGRIEGOS, publicación científica anual de la Sociedad Hispánica de Estudios Neogriegos, acoge trabajos originales e inéditos en forma de artículos, actualizaciones bibliográficas, reseñas y noticias, relacionados con la Grecia medieval, moderna y contemporánea, preferentemente en los ámbitos artístico, filológico, histórico, lingüístico y de traducción.

Quienes deseen enviar originales para su publicación habrán de ser socios de la SHEN. También podrán publicarse trabajos de miembros de la Sociedad Europea de Estudios Neogriegos.

Estudios Neogriegos se edita una vez al año. El plazo de entrega de originales finaliza el día 30 de septiembre. El Comité editorial acusará recibo de la recepción de los originales y se iniciará el proceso evaluador de los trabajos. Todos los trabajos recibidos serán evaluados por al menos dos especialistas en cada materia. Durante el proceso se mantendrá el anonimato tanto de los evaluadores como de los autores. La aceptación o no del trabajo será comunicada al autor en diciembre. Después, a medida que se avance en la composición de la revista, el autor recibirá las galeras de la compaginación para que las devuelva corregidas en el plazo indicado.

La extensión máxima de los trabajos es de 6000 palabras y tendrán que ir precedidos por el título – en la lengua del artículo y en inglés-, el nombre del autor o autores, y la dirección completa de la institución a la que pertenecen. Todos los artículos incluirán un resumen en la lengua de redacción del artículo y otro en inglés, de un máximo de seis líneas, así como las palabras clave en los mismo idiomas (máximo cinco). Para las reseñas, se recomienda un máximo de 1500 palabras. El número de palabras incluye las notas y la bibliografía utilizada tanto en artículos como en reseñas. La información sobre las normas de publicación se detalla en las páginas finales del volumen.

EQUIPO DE DIRECCIÓN

Directora: Olga Omatos Sáenz (*Universidad del País Vasco*)

Secretaria: Alicia Morales Ortiz (*Universidad de Murcia*)

CONSEJO DE REDACCIÓN

Javier Alonso Aldama (*Universidad del País Vasco*), José Antonio Costa Ideias (*Universidad Nova de Lisboa*), Ernest Marcos Hierro (*Universitat de Barcelona*), Francisco Morcillo Ibáñez (*IES Albacete*), Encarnación Motos Guirao (*Universidad de Granada*), Manuel Serrano Espinosa (*Universidad de Alicante*), Penélope Stavrianopulu (*Universidad Complutense de Madrid*).

CONSEJO ASESOR

Miguel Castillo Didier (*Universidad de Santiago de Chile*), Kostas Dimadis (*Freie Universität Berlin*), José Mª Egea (*Universidad del País Vasco*), Hans Eideneier (*Universität zu Köln-Universität Hamburg*), Παναγιώτης Γιαννόπουλος (*Université Catholique de Louvain*), Γιάννης Χασιώτης (*Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*), Ερασμοθένης Κατωμένος (Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων), Antonio Melero Bellido (*Universidad de Valencia*), Moschos Morfakidis Filactós (*Universidad de Granada*), Constantino Nikas (*Università degli Studi di Napoli "L' Orientale"*) y Kostas Tsiropoulos (*Atenas*).

COMPAGINACIÓN Y CORRECCIÓN: Equipo de dirección

IMPRESIÓN: ALSUR

SUSCRIPCIÓN Y COMPRA: España y América Latina, 35€; Europa, 40€; Norteamérica 40€.

INFORMACIÓN Y CONTACTO: revista@shen.org.es – guerufi@euskalnet.net – <http://www.shen.org.es>

Apartado postal 2.111. E-01006 Vitoria-Gasteiz. España

Esta publicación se ofrece en intercambio con cualquier otra publicación también periódica que tenga parecidos intereses y cobertura.

El Equipo de dirección no se responsabiliza de las opiniones de los autores de los trabajos.

SUMARIO

Editorial.....	7
Τα κύρια ονόματα προσώπων και οι ταυτίσεις τους στο <i>Διγενή Ακρίτη</i> (χφ. Escorial): Αναλυτικός πίνακας <i>Major Names of Persons in Digenis Akritis (mss. Escorial): Detailed Index</i> Ιωάννης Κιορίδης.....	9-21
Ιούστος Γλυκός, ένας ποιητής-φάντασμα: το <i>Πένθος θανάτου</i> έργο του Μ. Φαλιέρου <i>Iustos Glykos, a ghost-poet: the Πένθος θανάτου, a work of M. Phalieros</i> Günther S. Henrich.....	23-36
Dos viajeros polacos en la isla de Creta: Μ. Κ. Radziwiłł y Μ. Czermiński <i>Two Polish travelers into the island of Crete: Μ. Κ. Radziwiłł and Μ. Czermiński</i> Manuel Serrano.....	37-64
Estudio de las <i>nacionalidades</i> balcánicas a través de la visión del diplomático español Enrique Dupuy de Lôme <i>Study of the Balkan Nationalities through the Point of View of the Spanish Diplomat Enrique</i> <i>Dupuy de Lôme</i> Dimitris Miguel Morfakidis Motos.....	65-86
Ιστορική παράδοση και πολιτικός ρεαλισμός: Η ελληνική πολιτική εναντί του αρμενικού ζητήματος (1876-1996) <i>Historical tradition and political realism: The Greek policy towards the Armenian question</i> Ιωάννης Κ. Χασιώτης.....	87-131
Βυζαντινισμός και φυλή: Κ. Π. Καβάφης, Τ. Κ. Παπατσώνης, Λίνος Πολίτης <i>Byzantinism and race: C. P. Cavafy, T. K. Papatsonis, Linos Politis</i> Δημήτρης Κόκορης.....	133-144
Canciones y cantores en la <i>Odisea</i> de Kazantzakis <i>Songs and Singers in Kazantzakis' Odyssey</i> Helena González-Vaquerizo.....	145-161
La condición humana en Elytis <i>The human condition in Elytis</i> José Ramón Arana Marcos.....	163-175

Από την αλληλογραφία του Αντώνη Μυστακίδη Μεσεβρινού <i>The Correspondence of Antonis Mystakidis Mesebrinos</i> Θεοδόσης Πυλαρινός.....	177-185
Τα τοπόσημα ως δείκτες προσωπικού χρόνου στο λογοτεχνικό έργο του Αντρέα Φραγκιά <i>Landmarks as indicators of personal time in the literary work of Andreas Franghias</i> Αλκηστις Σουλογιάννη.....	187-190
Actualización bibliográfica sobre la filmografía de Michael Cacoyannis <i>Cacoyannis's Filmography: a Bibliographic Update</i> Alejandro Valverde García.....	191-206
Recensiones.....	207
José Soto Chica, <i>Bizancio y los Sasánidas. De la lucha por el Oriente a las conquistas árabes (565-642)</i> (M. I. Cabrera Ramos) - Margarita Vallejo Girvés, <i>Hispania y Bizancio. una relación desconocida</i> (M. I. Cabrera Ramos) - Josep Esquerrà Nonell, <i>Spania (552-624): Límite de la Ecúmene</i> (D. Hernández) - Konstandinos P. Kavafis, <i>Esberranyis i poemes inacabats</i> (E. Marcos) - Eusebi Ayensa, <i>D'una nova llum. Carles Riba i la literatura grega moderna</i> (E. Marcos) - Nikos Kavadias, <i>Li i altres relats</i> (E. Marcos) - Κώστας Κουτσοурέλης, <i>Κ.Π. Καβάφης</i> (Γ. Βαρθαλίτης) - Mitsos Alexandrópulos, <i>Relatos</i> (V. Martínez Cárcelos) - Patrick Leigh-Fermor, <i>Roumeli: viajes por el norte de Grecia</i> (A. Morales Ortiz) - Artemis Cooper, <i>Patrick Leigh Fermor</i> (A. Morales Ortiz) - Dolores Payás, <i>Drink time. En compañía de Patrick Leigh Fermor</i> (A. Morales Ortiz).	
Reseñas de Actividades.....	233
Ciclo conferencias <i>Miradas sobre Grecia</i> , Universidad de Murcia (C. Martínez Campillo) - Homenaje Profesora Stavrianopoulou, Universidad Complutense (P. González Serrano) - Congreso SHEN, Valencia (F. Morcillo) - Necrológica Alexiou (M. Serrano) - Presentación revista Frear (V. López Recio) - Presentación Colección Romiosyne (J. J. Tejero) - En recuerdo de Angelopoulos (Α. Ντελλής)	

Editorial

Presentamos el número 15 de *Estudios Neogriegos, Revista Científica* correspondiente al año 2013, con un cierto retraso por causas ajenas a nuestra voluntad. Recordemos que la presente revista es el órgano de difusión de la Sociedad Hispánica de Estudios Neogriegos, tiene periodicidad anual y recoge trabajos originales e inéditos en forma de artículos, actualización bibliográfica, reseñas de publicaciones de interés para nuestros estudios y trabajos de investigación relacionados con la Grecia medieval, moderna y contemporánea, en los ámbitos artístico, filológico, histórico, lingüístico y literario. Nuestra revista está abierta tanto a nuestros socios como a aquellos que pertenezcan a alguna otra asociación, así como a profesores invitados cuya participación constituirá sin duda un sello de calidad para la misma. Acogeremos la publicación de trabajos de especialistas en cualquier aspecto del mundo neogriego, que aparecerán publicados en las diversas lenguas de España, y en las lenguas griega e inglesa.

El presente número, recoge once artículos de profesores e investigadores españoles y griegos, así como las numerosas recensiones y reseñas recibidas. El Equipo de Dirección y el Consejo de Redacción de la revista *Estudios Neogriegos* agradecen la participación de los que presentan aquí sus trabajos y el apoyo del Consejo Asesor, sin cuya ayuda no podríamos conseguir que nuestra publicación alcance los objetivos de rigor y calidad que nos hemos propuesto.

El equipo de dirección

Leading article

We here present the number 15 of the *Estudios Neogriegos, Revista Científica*, corresponding to year 2013, with some delay for circumstances which are external to us. We shall remember that this journal is the spreading means for the *Sociedad Hispánica de Estudios Neogriegos* (in English, “Hispanic Society of Neo-Greek Studies”) and is released yearly, gathering original and unpublished works in the form of articles, bibliographic actualization, reviews of interesting publications for our studies and research works related to the medieval, modern and contemporary Greece, in the fields of art, philology, history, linguistics and literature. Our journal is open both to our members and to those who belong to any other association, as well as to invited professors whose participation will constitute, without any doubt, a quality mark for the journal. We will host the publication of works by specialists in any aspect of the neo-Greek world, and they will be published in the different languages of Spain, as well as in Greek and English language.

The current number gathers eleven articles of professors and researchers from Spain and Greece, apart from of course the numerous recensions and reviews received. The Direction Team and the Edition Council of the journal *Estudios Neogriegos* are really thankful about the participation of those people presenting here their works and about the support of the Advisory Council, whose help is essential to make our journal reach the aims of preciseness and quality we have set for ourselves.

The direction team

ΤΑ ΚΥΡΙΑ ΟΝΟΜΑΤΑ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΚΑΙ ΟΙ ΤΑΥΤΙΣΕΙΣ ΤΟΥΣ ΣΤΟ ΔΙΓΕΝΗ ΑΚΡΙΤΗ (ΧΦ. ESCORIAL): ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

Ιωάννης Κιορίδης
Ερευνητής Πανεπιστημίου Zaragoza
Proyecto FFI2009-13058

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα δημοσίευση αφορά στην παρουσίαση ενός αναλυτικού πίνακα προτεινόμενων ταυτίσεων για τα κύρια ονόματα προσώπων του βυζαντινού έπους του *Διγενή Ακρίτη* (αρχές 12^{ου} αι), όπως αυτό διασώζεται στο χειρόγραφο Escorial (μέσα 15^{ου} αι). Σε σύντομη εισαγωγή ο μελετητής επισημαίνει πως η επιστημονική κοινότητα αποδέχεται πλέον ευρέως πως το χειρόγραφο Escorial του *Ακρίτη* διασώζει αυθεντικά την αρχική σύνταξη του κειμένου. Ένα από τα στοιχεία αυθεντικότητας του κειμένου είναι και η ιστορικότητα των αναφερόμενων προσώπων, τα οποία μπορούν συνήθως να ταυτιστούν με μορφές του ιστορικού παρελθόντος. Αυτά τα πρόσωπα περιλαμβάνει ο πίνακας που ο μελετητής παραθέτει. Σ' αυτόν δίνονται οι σχετικοί στίχοι, ενώ γίνεται αναλυτική αναφορά στις προτεινόμενες ταυτίσεις. Η μελέτη ολοκληρώνεται με τη σχετική βιβλιογραφία.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Βυζαντινή επική ποίηση, *Διγενής Ακρίτης*, χειρόγραφο Escorial, ονόματα προσώπων, ταυτίσεις

ABSTRACT

This publication covers the presentation of a detailed index of proposed identifications for the proper names of persons in the Byzantine epic poem "Digenis Akritis" (early 12th century), as preserved in the manuscript of Escorial (mid 15th century). In a brief introduction the researcher notes that the scientific community now widely accepts that the Escorial manuscript of *Akritis* preserves authentically the original redaction. One of its authentic elements is the historicity of the mentioned persons, which can usually be identified with figures of the historical past. These are the persons included in the index that the scholar cites. Relative verses are given, while there is a detailed report on the proposed identifications. The study concludes with a relative bibliography.

KEY WORDS: Byzantine epic poetry, *Digenis Akritis*, Escorial's manuscript, major names of persons, identifications

Τα τελευταία χρόνια η επιστημονική κοινότητα στην Ελλάδα και στο εξωτερικό αποδέχεται όλο και περισσότερο την άποψη πως το χειρόγραφο *Εσκοριάλ* του βυζαντινού ηρωικού ποιήματος *Διγενής Ακρίτης* (μέσα 15^{ου} αι) διασώζει αυθεντικά την παράδοση του αρχετύπου το οποίο δεν μας παραδίδεται (αρχές 12^{ου} αι). Με τη θέση αυτή που επαναδιατύπωσε ο Στυλιανός Αλεξίου σε πρόσφατο άρθρο

του¹ συντάσσονται πια σημαντικοί βυζαντινολόγοι, όπως ο Θεοχάρης Δετοράκης, ο οποίος σε επιστολή του της 19.4.2011, γράφει στον Καθηγητή Αλεξίου τη γνώμη του που θα διατυπωθεί στον υπό έκδοση 3^ο τόμο του έργου του *Βυζαντινή Φιλολογία, τα πρόσωπα και τα κείμενα*:

«Ιδιαίτερα η παρουσία ασιατικών τοπωνυμίων και εθνικών ονομάτων, που αποδίδονται στον *Ακρίτη* του Εσκοριάλ σχεδόν αναλλοίωτα, δεν αφήνει περιθώρια αμφισβήτησης στον καλόπιστο φιλόλογο ή ιστορικό ότι αυτή είναι η πλησιέστερη προς το αρχέτυπο παράδοση, που ασφαλώς οργανώθηκε στην περιοχή των αραβοβυζαντινών συγκρούσεων».

Ένα από τα στοιχεία αυθεντικότητας του χφ. *Εσκοριάλ* είναι η ιστορικότητα των περισσότερων προσώπων του έργου τα οποία μπορούν να ταυτιστούν με σχετική άνεση με μορφές του εγγύτερου ή απώτερου σε σχέση με την εποχή συγγραφής του έργου παρελθόντος. Ήδη σε πόνημά μας του 2009, προεκτείνοντας τις σχετικές επισημάνσεις του καθηγητή Αλεξίου, αφιερώσαμε ένα ολόκληρο υποκεφάλαιο στο θέμα των ταυτίσεων και της ιστορικότητας των προσώπων της δημώδους σύνταξης του *Εσκοριάλ*, ενώ καταρτίσαμε και συνοπτικό πίνακα στον οποίο παραθέταμε όλους τους σχετικούς όρους, δίνοντας παράλληλα τους στίχους στους οποίους απαντώνται στο έργο, αλλά και τις σελίδες των έργων στις οποίες μπορεί να ανατρέξει ο μελετητής προκειμένου να ενημερωθεί για το σύνολο των προτεινόμενων ταυτίσεων.²

Στην παρούσα δημοσίευση κάνουμε δύο βήματα παραπάνω: από τη μία επικαιροποιούμε τους παραπάνω πίνακες, παραθέτοντας και εκείνες τις ταυτίσεις που έχουν προταθεί από το 2009 και δώθε (οι οποίες πάντως δεν είναι πολλές). Από την άλλη, δεν περιοριζόμαστε μόνο στην αναφορά των σελίδων που αφορούν σε κάθε ταύτιση, αλλά δίνουμε αναλυτικά όλες τις σχετικές πληροφορίες. Στόχος μας είναι να έχει ο μελετητής μία πλήρη εικόνα για το σύνολο των προτεινόμενων ταυτίσεων σε όλους τους όρους.³

¹ Αλεξίου (2013) 53.

² Κιορίδης (2009) 53-61, 306-308.

³ Οι πίνακες καταρτίστηκαν κατά απόλυτη αλφαβητική τάξη, δίνονται, δε, και οι στίχοι στους οποίους απαντώνται τα ονόματα. Βάση μας αποτέλεσαν οι έρευνές μας και τα έργα των Στ. Αλεξίου (1985), R. Beaton, J. Kelly και T. Λεντάρη (1995). Στους πίνακες περιλαμβάνουμε το οικογενειακό *Δουκάδες* (E 137), τη μουσουλμανική ομάδα των *Κασίσοι* (E 245), αλλά και τον αμφιλεγόμενο όρο *Κιρμάγαστροι* (E 138) για τον οποίον οι γνώμες δίστανται σχετικά με το αν είναι γεωγραφικός ή οικογενειακός (στο πόνημά μας του 2009 τον είχαμε κατατάξει στους γεωγραφικούς, βλ. σελ. 316-317). Ακόμη, παραθέτουμε πρόσωπα της αρχαιοελληνικής παράδοσης (*Έλενη* 714, *Όμηρος* 719), αλλά και τον Πέρση βασιλιά *Σχοδρόη* (1079). Από την άλλη πλευρά, αφήνουμε εκτός των πινάκων τα εθνικά ονόματα, όπως και τα πρόσωπα της εκκλησιαστικής

Αναλυτικός πίνακας

Άαρών, 145: *Harun al Rashid*, περίφημος αβασίδης χαλίφης του τέλους του 8^{ου} αι. Οι Βυζαντινοί τον αποκαλούσαν *Άαρών*, χρησιμοποιώντας τον εβραϊκό τύπο του ονόματός του. Αναφορές σ' αυτόν υπάρχουν, μεταξύ άλλων, στον *Θεοφάνη* και τον *Κεδρηνό*. Βλ. Στ. Αλεξίου (1983) 41, (1985) νε-νε και σημ. 37, (1995) 51. Ο ίδιος αναφέρεται στα παραπάνω λεπτομερώς σε (1979) 24-27, ενώ στις σελ. 26-27 εξηγεί τους λόγους για τους οποίους είναι προτιμητέα η παραπάνω ταύτιση και όχι αυτή με τον *Άμερ* ή *Ομάρ*, εμίρη της Μελιτηνής, η οποία στηριζόταν στο όνομα *Αμβρών* του χφ. Κ. Για εβραϊκό, αλλά και αραβικό όνομα που ισοδυναμεί με τον γνωστότατο *Harun* κάνει λόγο και ο Α. Pertusi (1962) 33, σημ. 23. Την παραπάνω ταύτιση του Στ. Αλεξίου με τον *Harun al Rashid* αμφισβητεί ο Η. Bartikian (1993) 89-90, ο οποίος θεωρεί πως το όνομα έχει αρμενικό χαρακτήρα. Αντίθετα ο Μ. Castillo Didier (1994) 57 αμφισβητεί την πειστικότητα των θέσεων του Η. Bartikian, ενώ στις σελ. 123-124 ευθυγραμμίζεται με την προτεινόμενη από τον Στ. Αλεξίου ταύτιση. Για μη βέβαιη ταύτιση κάνει λόγο η Κ. Galatarionτου (1993) 41 και σημ. 12, η οποία αναφέρεται σε τρεις ταυτίσεις που έχουν ήδη δοθεί από άλλους μελετητές, προσθέτοντας και τη δική της, με την οικογένεια του *Ααρωνίου*, δηλ. των βυζαντινών απογόνων του τελευταίου τσάρου των Βουλγάρων, ο οποίος διατηρούσε στενές σχέσεις με τους Κομνηνούς. Ο Α. Pertusi (1970) 489-491 επισημαίνει πως πρόκειται για αραβικό όνομα, εβραϊκής προέλευσης και θεωρεί ελάχιστα πιθανές τις ταυτίσεις με τον *Ανδρόνικο Δούκα* και τον *Radomir Aarón*, βουλγαρικής καταγωγής δούκα της Έδεσσας και της Μεσοποταμίας στα μέσα του 11^{ου} αι. Την ταύτιση με τον Βούλγαρο-βυζαντινό πρίγκηπα του 11^{ου} αι. απορρίπτουν και οι Στ. Αλεξίου (1979) σημ. 53 στη σελ. 24, Η. Grégoire (1975c) 301-302.

Αποχάληης, 506: *Abu Harp*, *Abu Halp* ή *Χαλέβ*, όνομα γνωστό στο ιστορικό αραβικό ονοματολόγιο. Το πρώτο συνθετικό είναι το αραβικό *Abu*, που σημαίνει «πατέρας» και που αποδίδεται ως *Από-* στα βυζαντινά κείμενα, π.χ. *Απόχαψις* στο *Συνεχιστή* του *Θεοφάνη*. Βλ. Στ. Αλεξίου (1979) 28, (1985) νζ και σημ. 47, (1995) 52. Ο Π. Καλονάρος (1941) τ. 2, 149-150 κάνει λόγο για πρόσωπο του 10^{ου} αι, παραφθορά του ονόματος *Abu-Hafs*. Την άποψη περί φθοράς του *Abu-Hafs* απορρίπτει ο Στ. Αλεξίου (1979) 28 και σημ. 63. Για αρμενικό όνομα κάνει λόγο

παράδοσης. Τα τελευταία εμφανίζονται στην προσευχή της συζύγου του *Ακρίτη* (Ε 1805-1860) και δεν επηρεάζουν την εξέλιξη του έργου. Για το *Διγενή Ακρίτη Ε*, εκτός από τους πίνακες του Στ. Αλεξίου (1985) 253-256, (1995) 228-230, στους οποίους εντάσσονται όλα τα ονόματα και γεωγραφικοί όροι του έργου, αξίζει να συμβουλευτεί κανείς και τον αντίστοιχο της Ε. Jeffreys (1998) 387-398, η οποία αποδίδει τους όρους στα αγγλικά, ενώ εντάσσει σ' αυτόν και όσους απαντώνται στο ψευδοαρχαίο χειρόγραφο *G (Grottaferrata)* του *Ακρίτη*.

ο H. Bartikian (1993) 91, δίνοντας διάφορες πιθανές ταυτίσεις. Ο H. Grégoire (1942) 110-112 μιλά για τον *Αμπού-Χαφς*, πρόσωπο του 10^{ου} αι, που αυτομόλησε στους Βυζαντινούς. Ήταν εγγονός του *Άμερ*, εμίρη της Μελιτηνής. Την ταύτιση του H. Grégoire επαναλαμβάνει και ο G. Morgan (1960) 47 και σημ. 6, ο οποίος επιπλέον στην ίδια σελ, σημ. 7 δίνει και μία άλλη πιθανή ταύτιση με Σαρακηνό της Ισπανίας του 9^{ου} αι. Η K. Galatariotou (1993) 41-42 και σημ. 14 στη σελ. 42 αναφέρεται σε τέσσερις πιθανές ταυτίσεις: αυτή του Στ. Αλεξίου, αυτή του H. Grégoire, ενώ δίνει και δύο ταυτίσεις με ελληνικό χαρακτήρα, πρώτα με τον *Αποκάπη*, γόνο ισχυρής Ιβηρικής οικογενείας του 11^{ου} αι και έπειτα με τον *Απόκαυκο*, γνωστό πρόσωπο του τέλους του 10^{ου} αι. Κλείνει υποστηρίζοντας πως πιθανόν καμιά από τις παραπάνω ταυτίσεις δεν είναι ορθή. Από την πλευρά του, ο Στ. Αλεξίου (1997) 163 επισημαίνει πως η K. Galatariotou ανασύρει παλαιές και ξεπερασμένες ταυτίσεις τις οποίες παρουσιάζει ως νέες, ενώ επικρίνει ιδιαίτερα την, προτεινόμενη από την ίδια, ταύτιση με το ελληνικό *Απόκαυκος*.

Γιαννάκης, 633, 1243, 1259, 1269, 1273, 1348, 1362, 1373, 1379, 1412, 1417, 1484, 1499, *κυρ Γιαννάκης* στον στ. 1602: Υποκοριστικό, μη ταυτιζόμενο με συγκεκριμένο πρόσωπο, κατά τον Στ. Αλεξίου (1979) 29. Σε υποκοριστικό που υποδηλώνει τη νιότη του προσώπου αναφέρεται κι ο P. Mackridge (1993) σημ. 11 στη σελ. 155. Για βυζαντινό όνομα κάνει λόγο ο M. Castillo Didier (1994) 125.

Διγενής Ακρίτης, 219, 442, 465, 525, 610, 634, 639, 752, 1216, 1608, 1697, 1698, *Ακρίτης (Διγενής)* στο στ. 739, *Διγενής*, 20 φορές μετά από το στ. 452, *Ακρίτης*, 21 φορές μετά από το στ. 722, *Βασίλειος, κυρ Βασίλης, Βασίλη*, 622, 678, 686, *Καππάδοκας Βασίλειος Ακρίτης*, 1092. Μορφή συμβολική. Παλαιότερα ο H. Grégoire (1942) 36-37 και σημ. 1, (1975b) 498, (1975c) 287 πρότεινε την ταύτιση με τον, αναφερόμενο και στο *Θεοφάνη, τουρμάρχη Διογένη*, ο οποίος σκοτώθηκε σε μάχη κατά τη διάρκεια αραβικής επιδρομής στα 788. Την άποψή του ασπάζεται ο A. Lord (1964) 207, ενώ για υπαρκτό, ιστορικό πρόσωπο κάνει λόγο και ο N. Οικονομάκης (1991) 398-399. Το σύνολο, όμως, σχεδόν της κριτικής αντικρούει πειστικά την ταύτιση του H. Grégoire. Βλ. Στ. Αλεξίου (1985) σελ. ξξ-ξη και σημ. 81, (1995) 26, H. G. Beck (1988) 149-150 και σημ. 58, 59, αλλά και σημ. 95 στη σελ. 165, G. Huxley (1974) 318 και σημ. 2, 3, 4, 5, M. J. Jeffreys (1983) αρ. vii, σελ. 21 και σημ. 44, 45, Στ. Κυριακίδης (1929) 661 και σημ. 1, (1955) 545-546 (όπου παρατίθεται η άποψη του J. Mavrogordato, 1953, 466-467), A. Pertusi (1970) σημ. 112 στη σελ. 526.

Δουκάδες, 137: Ιστορικά γνωστή αριστοκρατική οικογένεια του Βυζαντίου, με σημαντικό ρόλο από τον 9^ο ως τον 11^ο αι, βλ. Στ. Αλεξίου (1985) ξ και σημ. 59, M. Castillo Didier (1994) 125, G. Huxley (1974) 323-324, E. Jeffreys (1998) XXXIX *Έλένη*, 714: Η αρχαία ηρωίδα της Ιλιάδας, βλ. Αλεξίου (1985) 254, (1995) 228.

Καροήλης, 145: Κανονική μορφή του *Καρόης*, με τη λεγόμενη «θεοφόρο κατάληξη» -el (*Καροήλ*), κατά τα εβραϊκά Γαβριήλ, Ραφαήλ κτο. Το όνομα *Καρόης*

φαίνεται να σχετίζεται με αυτό του Παυλικιανού ηγέτη *Καρβέα*, που πολέμησε τους Βυζαντινούς και τελικά κατέφυγε στους Αραβες. Βλ. Στ. Αλεξίου (1979) 27, 28 και σημ. 60, 61, 62, (1985) νζ και σημ. 48, νη και σημ. 49, Αθ. Μαρκόπουλος (1989) 166 και σημ. 8. Τη σχέση με τον *Καρβέα* πρώτος υποστήριξε ο H. Grégoire (1975a) 329. Ο ίδιος, πάντως, σε (1975b) 496, είχε συνδέσει τον *Καρόη* με τον *Karghujah*, Άραβα εμίρη του Χαλεπίου του 10^{ου} αι. Επικριτική απέναντι στις απόψεις του Στ. Αλεξίου εμφανίζεται η K. Galatariotou (1993) 42 και σημ. 15. Αρμενικό χαρακτήρα προσδίδει στο όνομα *Καρόης-Καρβέας* ο H. Bartikian (1993) 90. Τέλος, ο St. Alexiou σε νεότερη μελέτη του, βλ. (1993) 23 θεωρεί πως το όνομα *Καροήλης* δεν έχει ταυτιστεί ακόμη με βεβαιότητα.

Κασίοι, 245: *Χασίσιοι* (*Hashishin, Assassins*), φανατικοί σιίτες ή Ισμαηλίτες τρομοκράτες με έντονη δράση στα τέλη του 11^{ου} και ιδίως κατά τον 12^ο αι. Συνδέονται ιδίως με την πόλη *Έμεσσα-Hims*. Η σημασία τους στη Συρία μειώνεται μετά από τον 13^ο αι. Υπάρχουν τρεις αναφορές σε ελληνικές μεσαιωνικές πηγές του 12^{ου} αι. και μόνο μία σε βυζαντινό δημώδες κείμενο, αυτή στο *Διγενή Ακρίτη*. Βλ. Στ. Αλεξίου (1983) 42 και σημ. 2 στη σελ. 42-43, (1985) νη και σημ. 51, επίσης Ρθ-ρ και σημ. 165-166, (1995) 54-55. Την ταύτιση του Στ. Αλεξίου ακολουθεί και ο M. Castillo Didier (1994) 124. Αντίθετα η K. Galatariotou (1993) 45-47 εκφράζει τη διαφωνία της με την ταύτιση του Στ. Αλεξίου, τις θέσεις του οποίου παραθέτει, ενώ στις σελ. 47-49 δίνει τέσσερις πιθανές ταυτίσεις: α. με τους *hajji* (χατζήδες), δηλαδή τους προσκυνητές της Μέκκας, β. με τους *qissis*, όρος που μετεσχηματίσθη σε *kashish*, δηλ. τους μουσουλμάνους ιερείς, γ. με τους *qazi* ή καδήδες, δηλ. τους μουσουλμάνους δικαστές, δ. με τους καθαριστές του ναού της Μέκκας (αραβ. *kasi*). Από την πλευρά του ο Στ. Αλεξίου σε (1997) 14-15 και σημ. 9, 163 και σημ. 15, απορρίπτει τις προτάσεις της K. Galatariotou, σημειώνοντας πως ερμηνεύει εσφαλμένα τον Sp. Vryonis (1996) 551 και σημ. 763, τον οποίο αυτή επικαλείται. Τέλος, ο Π. Καρολίδης (1926) 330 πιστεύει πως οι αναφερόμενοι *Κασίοι* είναι οι υπό των βυζαντινών χρονογράφων μνημονευόμενοι *Καϊσινοί* της Μεσοποταμίας, που έλαβαν το όνομα αυτό από τον φύλαρχο *Κάισο*, καλούνται, δε, και *Κασιώται*.

Κίνναμος, 1243, 1274, 1279, 1287, 1348, 1380, 1412, (1484), 1499, 1602, μόνο με το όνομά του *Λέος* στους στ. 1362, 1379, 1417, *Κίνναμον* τον *Λέον* στο στ. 1260: Ομώνυμος προβυζαντινός ήρωας των μέσων του 1^{ου} αι, άρχοντας των Πάρθων, που εστέφη βασιλιάς τους για ένα διάστημα. Βλ. H. Grégoire (1942) 130-131. Την άποψή του θεωρούν πιθανή και οι Στ. Αλεξίου (1985) ξδ-ξε και σημ. 73, M. Castillo Didier (1994) 125, οι οποίοι, πάντως, σημειώνουν πως το οικογενειακό όνομα *Κίνναμος* υπήρχε και στο Βυζάντιο. Την ταύτιση του H. Grégoire παραθέτει και ο H. G. Beck (1988) 151, ο οποίος δίνει σχετική βιβλιογραφία και στη σημ. 62, ενώ αναφορά στην ταύτιση του H. Grégoire υπάρχει και στον C. Trypanis (1981) 498 και σημ. 199. Η K. Galatariotou (1993) 41 και σημ. 10 θεωρεί πως και αυτή η ταύτιση δεν είναι βέβαιη και αναρωτιέται αν πρόκειται για

τον βασιλέα των Πάρθων ή για γνωστό βυζαντινό οικογενειακό όνομα. Πρώτος ο Στ. Ξανθουδίδης (1912) 538 παρατηρεί με αφορμή το στ. 1260 πως η αναφορά στον *Κίνναμον* τον *Λέον* αφορά σε ένα και το αυτό πρόσωπο, του οποίου δίνεται το επίθετο και το όνομα. Από την πλευρά του ο Π. Καλονάρος σε (1941) τ. 2, 178-179, σημ. στο στ. 1260 διαφωνεί με την παραπάνω άποψη, σημειώνοντας πως ο τύπος *Λέον* αποτελεί κοσμητικό του *Κιννάμου*, το, δε, όνομα εμφανίζεται στο κείμενο, άλλοτε ως *Λιάνδρος* και άλλοτε στην αιτιατική (*τον Λέον*). Τις θέσεις του Π. Καλονάρου αντικρούει ο Στ. Αλεξίου (1985) 126, ο οποίος συντάσσεται με τις απόψεις του Στ. Ξανθουδίδου.

Κιρμάγαστροι, 138: Δύσκολος στην ταύτιση όρος, ίσως θα έπρεπε να περιληφθεί σε πίνακα γεωγραφικών όρων. Πρόκειται πιθανότατα για σπάνιο και αρχαίο μικρασιατικό τοπωνύμιο, το οποίο ο Α. Pertusi (1970) 492 και σημ. 17 συνδέει με τη *Μάγαρσο* ή *Μάγαρσα*, γνωστή πόλη της Κιλικίας. Το σημειτικό πρόθεμα *kir* σημαίνει «φρούριο». Την άποψη υιοθετεί και ο Στ. Αλεξίου, ο οποίος προσθέτει πως ίσως να ταυτίζονται τοπωνύμιο και οικογενειακό, επισημαίνει, δε, πως στο κείμενό μας ο όρος εμφανίζεται ως οικογενειακό. Ακόμη σημειώνει πως αντιστοιχεί στην προέλευση της μητέρας των πέντε αδελφών, ενώ σε άλλο σημείο δεν αποκλείει το να πρόκειται για απόδοση του αραβικού-συριακού τοπωνυμίου *Μάγαρσος*. Βλ. (1979) 21-22 και σημ. 45, 47, 49, (1985) ξ και σημ. 60, 61. Την ταύτιση του Α. Pertusi παραθέτει και ο Μ. Castillo Didier (1994) 122. Ο Η. Gregoire (1975b) 493 και σημ. 1 πιστεύει πως το κείμενο θα πρέπει να διορθωθεί σε *κύημα δ' Αμαστρέων* και ως εκ τούτου η μητέρα ήταν απόγονος των *Αμαστρέων*, όρος που σχετίζεται με την πόλη *Αμάστρεια* του Πόντου. Ο Η. G. Beck (1988) σημ. 30 στις σελ. 131, 132, αφού παραδέχεται πως πρόκειται για «lectio difficilior», παραθέτει διάφορες ταυτίσεις άλλων, ενώ ο ίδιος θεωρεί πως πρόκειται για το γένος ενός *μαγίστρου* κατεξοχήν, π.χ. του ξακουστού Μελία. Για *Καπαδοκικό οίκο μαγίστρων* κάνει λόγο και ο Στ. Κυριακίδης (1929) 646-647, εικάζοντας πως θα μπορούσε να συνδέεται με τον *Μελία*. Ο ίδιος αναφέρεται και σε ταυτίσεις άλλων μελετητών. Παραδιορθώσεις θεωρεί, μεταξύ άλλων και τις ταυτίσεις των Η. Gregoire και Στ. Κυριακίδη, ο Στ. Αλεξίου (1979) σημ. 46 στη σελ. 22. Τις ίδιες ταυτίσεις παραθέτει και ο Α. Pertusi (1970) 489, 490 και σημ. 10, 12. Ο ίδιος στη σελ. 492 υποθέτει πως το όνομα *Μάγαρσος* θα μπορούσε να είναι και κύριο και να παραβληθεί με το αρχαίο θηλυκό *Μέγαστρος*, άποψη που θεωρεί απίθανη ο Στ. Αλεξίου σε (1979) 22.

Κωνσταντίνος (Δούκας), 57, 736, 753, 789, *Κωνσταντής* 42: Κατά τον Στ. Αλεξίου (1985) ξ, πρέπει να ταυτιστεί με τον *Κωνσταντίνο Δούκα*, τον *Υιόν του Ανδρονίκου* του άσματος, που αντιστοιχεί σε ιστορικό πρόσωπο. Γνωστό ιστορικό πρόσωπο, ο θρυλικός *Πορφύρης*, διεκδικητής του θρόνου από τον Πορφυρογέννητο κατά τον Η. Αναγνωστάκη (1985) 44. Για πρόσωπο του 10^{ου} αι, το μεγαλύτερο γιο του Ανδρόνικου Δούκα κάνει λόγο ο Α. Pertusi (1970) 490 και σημ. 14.

Λιάνδρος, 1500, 1554, 1600: Στοιχείο, ίσως, της όψιμης αρχαιότητας και της τοπικής μικρασιατικής παραδόσεως. Πρώτος ο Ν. Οικονομίδης (1979) 390 εξέφρασε την υπόθεση πως η μορφή του απηχεί τη μικρασιατική παράδοση του *Λεάνδρου*, ο οποίος, στο έμμετρο μυθιστόρημα του *Μουσαίου*, *Ηρώ και Λεάνδρος*, πέρασε το Βόσπορο, προκειμένου να συναντήσει την αγαπημένη του. Την υπόθεση του Ν. Οικονομίδης μνημονεύει και ο Στ. Αλεξίου σε (1985) ξς και σημ. 79, (1995) αστερίσκος στις σελ. 57-58.

Μαϊακής, 507: Όνομα που θυμίζει τα συριακά ονόματα και τοπωνύμια, *Μαϊουμά*, *Mai-ferkat*, κ.α, βλ. Στ. Αλεξίου (1979) 28, ενώ ο ίδιος σε (1995) 52 κάνει λόγο απλώς για αραβικό όνομα. Σε πολύ πρώιμο Αρμενικό όνομα (*Hmayak*) αναφέρεται ο Η. Bartikian (1993) 91-92, ο οποίος υποστηρίζει πως είναι περσικής προέλευσης, ενώ απορρίπτει την προτεινόμενη από το Στ. Αλεξίου ταύτιση. Η Ε. Jeffreys (1998) XXXVIII επαναλαμβάνει την ταύτιση του Η. Bartikian, προσθέτοντας πως πρόκειται για τον *Αρμένιο δούκα* της *Έδεσσας*.

Μαξιμού, 28 αναφορές μετά από το στ. 1352 (στο στ. 1544 εντός αγκύλης): για Μορφή της αρχαίας λαϊκής μυθολογίας, όνομα που ανήκει σε γνωστή κατηγορία βυζαντινών ονομάτων και αποτελεί υποκοριστικό του λατινικού *Μάξιμα*. Η μορφή της θυμίζει το μύθο των Αμαζόνων (*Μάξιμα Αμαζόνις* κατά τον Αλεξίου, 2009, 55). Στα στοιχεία αυτά αναφέρεται πρώτος ο Η. Grégoire (1936) 607-610, (1942) 131-139. Τις απόψεις του Η. Grégoire παραθέτουν και οι Στ. Αλεξίου (1985) ξε-ξς, Η. G. Beck (1988) 151-152, Μ. Castillo Didier (1994) 108, D. Ricks (1996) 321 και σημ. 8, 9, 10 στη σελ. 328, C. Trypanis (1981) 498-499, εκφράζοντας ο καθένας και τις επιμέρους προσωπικές του εκτιμήσεις.

Μιλιμίτσης, 1360, 1399, 1409, 1430, 1444, 1500, 1599: Κατά τον Στ. Αλεξίου (1979) 29, κανονικό Βυζαντινό υποκοριστικό του αραβικού *Μελέμ*. Αρκετή αποδοχή βρήκε αρχικά η άποψη που παλαιότερα διατύπωσαν οι Ν. Adontz (1929-1930) 216, Η. Grégoire (1942) 117-119, 131 σχετικά με τον Αρμενικό χαρακτήρα του ονόματος. Ταυτίζουν τον *Μιλιμίτση* με τον *Μελία* τον *Μέγα* ή *Mleh-Mentz*, ιδρυτή και πρώτο στρατηγό του «θέματος» της Λυκανδού κατά το 10^ο αι. Βασικός της υποστηρικτής ο Η. Bartikian (1993) 90-91, ο οποίος δίνει λεπτομέρειες σχετικά με την ετυμολογία του ονόματος, που κατά την άποψή του θα έπρεπε να είναι *Μελεμέντζης*, καταφέρεται, δε, εναντίον των απόψεων του Στ. Αλεξίου. Την ταύτιση με τον *Μελία* παραθέτουν και οι Η. G. Beck (1988) 152-153 και σημ. 67, G. Huxley (1974) 333-334 και σημ. 13, 14, 16, Ε. Jeffreys (1998) XXXVIII, C. Trypanis (1981) 499. Από την πλευρά του ο Στ. Κυριακίδης σε (1955) 555 και σημ. 2, 556 και σημ. 1, 2 θεωρεί απίθανη την ταύτιση με τον *Μελία* και αντιπροτείνει την ύπαρξη, στην περιοχή, τουρκικής φυλής από την οποία έλκει το όνομά του ο ήρωας του έπους. Αβέβαιη θεωρεί την ταύτιση του *Μιλιμίτση* η Κ. Galatariotou (1993) 41 και σημ. 9, η οποία δίνει όλες τις πιθανές εκδοχές. Από την πλευρά του ο Στ. Αλεξίου (1997) 14 επικρίνει την Κ. Galatariotou για την υποστήριξή της

προς την ταύτιση με τον *Μελία*, την οποία ο ίδιος θεωρεί αστήρικτη. Άλλωστε και σε παλαιότερη μελέτη του, βλ. (1979) σελ. 29 και σημ. 68, ο Στ. Αλεξίου εξέφραζε και πάλι την αντίθεσή του με την παραπάνω ταύτιση.

Μουρστασίτ, 261: *Mustarshid*, αραβικό όνομα χαλίφη του 12^{ου} αιώνα, που ανήκε στη δυναστεία των Αβασιδών, βλ. Στ. Αλεξίου (1979) 29 και σημ. 70, (1983) σημ. 3 στις σελ. 41-42, (1985) νζ και σημ. 46. Την αμφιβολία της για την ταύτιση εκφράζει η Κ. Galatariotou (1993) 41 και σημ. 8.

Μουσελώμ, 146: Πιθανότερη η ταύτιση με τον *Μασαλάμ* (*Maslamah*), τον περίφημο Άραβα στρατηγό των αρχών του 8^{ου} αι, εισβολέα της Μικράς Ασίας και πολιορκητή της Κωνσταντινουπόλεως. Μεταξύ των πρώτων την επρότεινε ο Η. Grégoire (1975d) 99. Με την ταύτιση αυτή συμφωνούν οι Στ. Αλεξίου (1979) 27 και σημ. 57, (1985) νς και σημ. 42, (1995) 52, Δ. Ζακυθνήος (1989) 162-163, Αθ. Μαρκόπουλος (1989) 165 και σημ. 4. Για όνομα αρμενικής προέλευσης (*Mušel*), που αποδίδεται σε Βυζαντινό ευγενή και ανακαλεί όνομα αξιωματούχου του 5^{ου} αι, κάνει λόγο ο Η. Bartikian (1993) 86, 89-90. Υπέρ του αρμενικού χαρακτήρα του ονόματος τοποθετείται και ο G. Huxley (1974) 333, ενώ η Κ. Galatariotou (1993) 41 και σημ. 13, σημειώνει πως είναι αβέβαιη η φυλετική προέλευση του ονόματος και πως κάλλιστα θα μπορούσε κανείς να αντιπροτείνει τον αρμενικό χαρακτήρα σε όσους υποστηρίζουν τον αραβικό. Από την πλευρά του, μη πειστική βρίσκει τη θεωρία του Η. Bartikian ο M. Castillo Didier (1994) 57. Τέλος ο Στ. Αλεξίου (1985) σημ. 45 στις σελ. νς-νζ, (1995) 52 προτείνει και μία δεύτερη πιθανή ταύτιση με τον *Αβού Μουσλίμ* ή *Μουσαλίμ*, σημαντικό ιστορικό πρόσωπο, αναφερόμενο και στο *Θεοφάνη*, το οποίο βοήθησε στην εγκαθίδρυση της δυναστείας των Αβασιδών. Τις δύο ταυτίσεις του Στ. Αλεξίου απορρίπτει ο Η. Bartikian (1993) 89-90. Από την πλευρά του ο Στ. Αλεξίου σε (1979) 27 και σημ. 58 απορρίπτει παλαιότερη ταύτιση του *Μουσελώμ* από τον Η. Grégoire με τον *Αλέξιο Μουσέλη*, βυζαντινό Καίσαρα επί αυτοκράτορος Θεοφίλου. Την ίδια απορριπτική άποψη εκφράζει και ο A. Pertusi (1970) 490 και σημ. 15.

Μούσης, 506: *Μούσα Ιβν Νοσάιρ*, Άραβας στρατηγός του 7^{ου} αιώνα ή πιθανότερα ο αδελφός του *Harun* που αναφέρεται ως *Μωσής* από το *Θεοφάνη*, βλ. Στ. Αλεξίου (1985) νζ, (1995) 52.

Μούσουρος, 723, *αμυράς*, 45 φορές μετά από το στ. 7, *πρωτ(ο)αμυράς* στους στ. 59, 129, *πρώτος*, 2 φορές στους στ. 59, 216: *Mansur* ή *Busur*, τυπικό αραβικό-συριακό όνομα, βλ. Στ. Αλεξίου (1979) 26, A. Pertusi (1970) 489. Την ταύτιση του Στ. Αλεξίου επαναλαμβάνει η Κ. Galatariotou (1993) 42 και σημ. 18, η οποία, πάντως υποστηρίζει πως ο τύπος *Μούσουρος* του χφ. *Κ* είναι πιο αυθεντικός. Για συγκεκριμένο πρόσωπο, τον *Μανσούρ μπεν Νιζάμ αν-Ντιν μπεν Νασρ αν-Ντάουλα μπεν Μερουάν*, κουρδικής καταγωγής διοικητή της *Έδεσσας-Ρουχά* κατά τα τέλη του 11^{ου} αι. κάνει λόγο ο Ν. Οικονομάκης (1991) 392, 395, 396, ο οποίος σημειώνει πως το όνομα *Μανσούρ* ισοδυναμεί με το ελληνικό *Νικηφόρος-Νικήτας*.

Μουσούφρης, 337: Κατά τον Στ. Αλεξίου (1979) 30 και σημ. 73, (1985) νζ και σημ. 47 ανάγεται στα μαρτυρημένα αραβικά *Muzaffar* και *Μουσάραφ*. Για παραφθορά του ονόματος *Μουσούρ* κάνει λόγο ο Π. Καλονάρος (1941) τ. 2, 145, άποψη που αντικρούει ο Στ. Αλεξίου (1979) 30 και σημ. 72. Ο Η. Bartikian (1993) 92 επικαλείται τον Πορφυρογέννητο για να ταυτίσει το παραπάνω πρόσωπο με τον *Moudaphar*, γιο του φημισμένου Αρμενίου στρατηγού Μανουήλ.

Όμηρος, 719: Ο αρχαίος ποιητής, βλ. Αλεξίου (1995) 230.

Σουδάλης, 928: Μη ελληνικό όνομα του βυζαντινού στρατηγού και διώκτη των Παυλικιανών *Σουδάλη*, τον οποίο αναφέρει και ο *Συνεχιστής* του *Θεοφάνη*. Κατά μία άλλη εκδοχή υπάρχει σχέση με τον Άραβα στρατηγό του 9^{ου} αι. *Σουδαή*, ο οποίος νίκησε τον αυτοκράτορα Θεόφιλο και ιστορείται στον *Γεώργιο Μοναχό*, βλ. Στ. Αλεξίου (1979) 30 και σημ. 74. Ο ίδιος σε St. Alexiou (1993) 18, κάνει λόγο για σαφώς Αραβικό όνομα (*Saud Ali*). Τις δύο παραπάνω ταυτίσεις επαναλαμβάνει η E. Jeffreys (1998) σε XXXV και σε σχετικό πίνακα στη σελ. 397. Ο Π. Καρολίδης (1926) 332 σημειώνει πως το όνομα *Σουδάλης* πρέπει να ερμηνευθεί στη βάση της αραβικής λέξης *σαδ* (*sad*) που σημαίνει «κύριος, κεφαλή, αρχηγός φυλής» ή *sudun* δηλ. «αρχή, κράτος». Ο Στ. Κυριακίδης (1929) 659 και σημ. 2, 3, 4, 5, επαναλαμβάνει τις προτεινόμενες από τον Στ. Αλεξίου ταυτίσεις, όπως και τις απόψεις του Π. Καρολίδη. Ο J. Mavrogordato (1956) XXXIX σημειώνει πως πρόκειται για ελληνικό όνομα Βυζαντινού διώκτη των Παυλικιανών, άποψη που παραθέτει και ο M. J. Jeffreys (1983) αρ. vii, σελ. 10 και σημ. 15. Λεπτομερώς ασχολείται με τη μορφή του ο G. Huxley (1974) 334-335 και σημ. 17, 18, 19, 21, 22, ο οποίος τοποθετείται υπέρ της επικρατέστερης εκδοχής που κάνει λόγο για όνομα Σαρακηνής προέλευσης, που αντιστοιχεί στον, αναφερόμενο και στο *Θεοφάνη*, βυζαντινό στρατηγό και διώκτη των Παυλικιανών. Ο ίδιος στις σελ. 334-335 και σημ. 20 απορρίπτει τις θέσεις του J. Mavrogordato για τον δήθεν ελληνικό χαρακτήρα του ονόματος.

Σχοδρόης, 1080: Κατά τον Αλεξίου (1985) 256, (1995) 230 είναι ο βασιλιάς της Περσίας Χοσρόης, πβ. *Οσδρόης* στον *Μαλάλα*. Στον *Ακρίτη* πρόκειται για τον Χοσρόη Β' (590-628 μ.Χ), περίφημο για τα πλούτη του.

Φιλοπαππούς, ένα σύνολο 30 αναφορών μετά από το στ. 646, *Φ'λοπαππούς*, στους στ. 1298, 1442, 1456, 1499, 1603: *Γάιος Ιούλιος Αντίοχος Φιλόπαππος*, πρόσωπο των 1^{ου} και 2^{ου} μ.Χ αιώνων, τελευταίος βασιλιάς του ελληνοπαρθικού βασιλείου της *Κομμαγηνής*, δηλαδή της περιοχής μεταξύ Αντιταύρου και Ευφράτη. Διατήρησε μόνο τον τίτλο του βασιλιά, μια και η χώρα του προσαρτήθηκε στα 72 μ.Χ από τους Ρωμαίους. Ευεργέτης της Αθήνας, στην οποία πέθανε στις αρχές του 2^{ου} αι μ.Χ. Πρώτος έδωσε την ταύτιση αυτή ο H. Grégoire (1942) 128-130. Την υιοθετούν οι Στ. Αλεξίου (1985) ξε και σημ. 74, 75, 76, (1995) 57, (2009) 55, M. Castillo Didier (1994) 125, G. Huxley (1974) 328, M. J. Jeffreys (1983) αρ. vii, σελ. 24-25 και σημ. 51. Για ταύτιση-έκπληξη, λιγότερο πιθανή κάνει

λόγο ο C. Trypanis (1981) 498, ο οποίος, πάντως, παρέχει τις ίδιες πληροφορίες με τον H. Grégoire. Για αβέβαιη ταύτιση κάνει και πάλι λόγο η K. Galatariotou (1993) 41 και σημ. 11, η οποία διερωτάται αν πρόκειται για βυζαντινό ήρωα ή για τον Κομμαγηνό βασιλέα. Τέλος, ο H. G. Beck (1988) 151 επαναλαμβάνει τις απόψεις του H. Grégoire, ενώ στη σελ. 164 συνδέει το πρόσωπο του λαϊκού ήρωα της Κομμαγηνής, του *Φιλοπαππού*, με το *μυθιστόρημα του Αλεξάνδρου* και συγκεκριμένα με τον πατέρα του Αλεξάνδρου (*Φιλип-παπά*).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ADONTZ 1929-1930. N. Adontz, «Les fonds historiques de l'épopée byzantine Digénis Akritas». *Byzantinische Zeitschrift* 29: 198-227.
- ALEXÍU 1979. Στυλιανός Αλεξίου, *Ακριτικά-Το πρόβλημα της εγκυρότητας του κειμένου Ε: Χρονολόγηση-Αποκατάσταση χωρίων-Ερμηνευτικά*. Ηράκλειο.
- (1983). «Παρατηρήσεις στον Ακρίτη». *Αριάδνη* 1: 41-57.
- εκδ. (1985). *Βασίλειος Διγενής Ακρίτης (κατά το χειρόγραφο του Εσκοριάλ) και το Άσμα του Αρμούρη* σε *Φιλολογική Βιβλιοθήκη*. Αρ. 5. Αθήνα: Ερμής.
- επιμ. (1995). *Βασίλειος Διγενής Ακρίτης και τα άσματα του Αρμούρη και του Υιού του Ανδρονίκου* σε *Νέα Ελληνική Βιβλιοθήκη*. Διευθ. Άλκης Αγγέλου. Πο 51. 1η ανατ. Αθήνα: Εστία (1η εκδ. Ερμής, 1990).
- (1997). *Δημώδη Βυζαντινά: Μελέτες*. Αθήνα: Στιγμή.
- (2009). «Η πρόσληψη της Αρχαιότητας στον *Διγενή Ακρίτη*» σε: *Ποικίλα Ελληνικά: μελέτες*. Αθήνα: Στιγμή, 53-58.
- (2013). «Συμπληρωματικά για το βυζαντινό έπος *Διγενής Ακρίτης*». *Λόγοι εν Σέρραις* 2: 49-54.
- ALEXÍU 1993. Stylianos Alexiou, «Digenes Akrites: Escorial or Grottaferrata? An Overview». Beaton and Ricks, 1993: 15-25.
- ANAGNOSTAKIS 1985. Ηλίας Αναγνωστάκης, «Η διεκδίκηση της πορφύρας και ο Διγενής Ακρίτας». *Διαβάζω* 129: 42-45.
- BARTIKIAN 1993. Hratch Bartikian, «Armenia and the Armenians in the Byzantine Epic». Beaton and Ricks, 1993: 86- 92.
- BEATON, KELLY & LENTARI 1995. Roderick Beaton, James Kelly και Τίνα Λεντάρη. *Πίνακας συμψαζομένων του Διγενή Ακρίτη, Σύνταξη Ε*. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.
- BEATON & RICKS 1993. Roderick Beaton, David Ricks, comps. and eds. *Digenes Akrites: New Approaches to Byzantine Heroic Poetry*. London.
- BECK 1988. Hans-Georg Beck, *Ιστορία της Βυζαντινής Δημώδους Λογοτεχνίας*. Μπφ. Νίκη Eideneier. Αθήνα: MIET. Μετάφραση του *Geschichte der Byzantinischen Volksliteratur*. 1971.
- CASTILLO DIDIER 1994. Miguel Castillo Didier, *Poesía Heroica Griega: Epopeya de Diyenís Akritas, Cantares de Armuris y de Andrónico*. Santiago: Universidad de Chile.
- GALATARIOTOU 1993. Catia Galatariotou, «The Primacy of the Escorial Digenes Akrites: An Open or a Shut Case?». Beaton and Ricks, 1993: 38-54.

- GRÉGOIRE 1936. Henri Grégoire, «Miscellanea epica et etymologica». *Byzantion* XI: 601-615.
- (1942), με τη συνεργασία του Πάνου Μορφόπουλου. *Ο Διγενής Ακρίτας: η βυζαντινή εποποιία στην ιστορία και στην ποίηση*. New York: National Herald.
- (1975). *Autour de l'épopée Byzantine*. London: Variorum Reprints.
- (1975a). «Michel III et Basile le Macédonien dans les inscriptions d'Ancyre I et II». Grégoire, H, 1975, no. I. (1st publ. in *Byzantion* V, 1930: 327-346).
- (1975b). «Le tombeau et la date de Digénis Akritas (Samosate, vers 940 après J.-C)». Grégoire, H, 1975, no. II. (1st publ. in *Byzantion* VI, 1931: 481-508).
- (1975c). «Autour de Digénis Akritas. Les cantilènes et la date de la recension d'Andros-Trébizonde». Grégoire, H, 1975, no. IV. (1st publ. in *Byzantion* VII, 1932: 287-302).
- (1975d). «Notes on the Byzantine Epic. The Greek folk-songs and their importance for the classification of the Russian version and of the Greek manuscripts». Grégoire, H, 1975, no. XVIII. (1st publ. in *Byzantion* XV, 1940-41: 92-103).
- HUXLEY 1974. Georg Huxley, «Antecedents and context of *Digenes Akrites*». *Greek, Roman and Byzantine Studies* 15.3: 317-338.
- JEFFREYS 1998. Elizabeth Jeffreys, ed. and trans. *Digenis Akritis: The Grottaferrata and Escorial versions in Cambridge Medieval Classics*. Vol. 7. Cambridge UP.
- JEFFREYS & JEFFREYS 1983. E. M. Jeffreys, M. J. Jeffreys. *Popular Literature in Late Byzantium*. London: Variorum Reprints.
- JEFFREYS 1983. M. J. Jeffreys, «Digenis Akritis and Commagene». E. M. Jeffreys and M. J. Jeffreys, 1983, no VII. (1st publ. in Svenska Forskningsinstitutet I Istanbul Meddelanden 3, 1978: 5-28).
- KALONAROS 1941. Πέτρος Καλονάρος, εκδ. *Βασίλειος Διγενής Ακρίτας: τα έμμετρα κείμενα Αθηνών (πρώην Άνδρου), Κρυπτοφέρρης και Εσκοριάλ*. Τόμοι 2. Αθήναι: Εκδόσεις Δημητράκου.
- KAROLIDIS 1926. Π. Καρολίδης, «Το Έπος Διγενή Ακρίτα κατά το χειρόγραφον Μαδρίτης ή Εσκουριάλ». *Επετηρίς Εταιρείας Βυζαντινών Σπουδών* 3: 329-332.
- KIORIDIS 2009. Ιωάννης Ν. Κιορίδης, *Ποίηση και πραγματικότητα στο Cantar de mio Cid και στο Διγενή Ακρίτη στην παραλλαγή του El Escorial*. Διδακτορική διατριβή. Σέρρες: Νούφαρο.
- KYRIAKIDIS 1929. Στίλπων Κυριακίδης, «Βιβλιογραφία (Grégoire, Inscriptions κτλ)». Βιβλιοκρισία. *Λαογραφία* 10: 623-662.
- (1955). Βιβλιοκρισία του *Digenes Akrites*, ed. and trans. John Mavrogordato. *Ελληνικά* 14: 542-559.
- LORD 1964. Albert Lord, *The singer of tales*. 2nd print. Cambridge, Massachusetts: Harvard UP. (1st print. 1960).

- MACKRIDGE 1993. Peter Mackridge, «None But the Brave Deserve the Fair: Abduction, Elopement, Seduction and Marriage in the Escorial Digenes Akrites and Modern Greek Heroic Songs». Beaton and Ricks, 1993: 150-160.
- MARKÓPULOS 1989. Αθανάσιος Μαρκόπουλος, «Ο Διγενής Ακρίτης και η βυζαντινή χρονογραφία: μία πρώτη προσέγγιση». *Αριάδνη* 5: 165-171.
- MAVROGORDATO 1953. John Mavrogordato, «Some notes on the Escorial and Russian Versions of Digenes Akritas». *Προσφορά εις Στίλπωνα Π. Κυριακίδη* σε *Ελληνικά-Παράρτημα* 4. Θεσσαλονίκη: Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, 463-468.
- ed. and trans. (1956). *Digenes Akrites*. Oxford: Clarendon Press.
- MORGAN 1960. Gareth Morgan, «Cretan Poetry: Sources and Inspiration, Chapter 2-Digenis in Crete». *Κρητικά Χρονικά* 14: 44-68.
- XANTHUDIDIS 1912. Στέφανος Ξανθουδίδης, «Διγενής Ακρίτας κατά το χειρόγραφον Εσκωριάλ». *Χριστιανική Κρήτη*. Έτος Α'. Τεύχος Α', Β': 523-572.
- ΟΙΚΟΝΟΜΑΚΙΣ 1991. Νικόλαος Οικονομάκης, «Ο γεωγραφικός και ο ιστορικός πυρήνας του έπους του Διγενή Ακρίτα». *Πεπραγμένα του ΣΤ' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου του Φιλολογικού Συλλόγου Ο Χρυσόστομος, Χανιά, 1986*. Τόμος Β'. Χανιά, 375-403.
- ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ 1979. Nicolas Oikonomides, «L' «épopée» de Digénis et la frontière orientale de Byzance aux Xe et XIe siècles». *Travaux et Memoires* 7: 375-397; reprinted in N. Oikonomides, 1992.
- PERTUSI 1962. Pertusi, Agostino. «Alcune note sull'epica bizantina». *Aevum* 36: 14-45.
- (1970). «La poesia epica bizantina e la sua formazione: problemi sul fondo storico e la struttura letteraria del 'Digenis Akritas'». *Atti del Convegno Internazionale sul tema: La poesia epica e la sua formazione, Roma, 28 marzo-3 aprile 1969*. Roma: Accademia Nazionale dei Lincei, 481-544.
- RICKS 1996. David Ricks, «Maximou's metamorphoses». *Prosa y verso en griego medieval: Rapports of the International Congress 'Neograeca Medii Aevi III', Vitoria, 1994*. Eds. J. M. Egea y J. Alonso. Amsterdam: Hakkert, 321-330.
- TRYPANIS 1981. C. Trypanis, *Greek Poetry from Homer to Seferis*. London and Boston: Faber and Faber.
- VRYONIS 1996. Speros Vryonis, *Η παρακμή του Μεσαιωνικού Ελληνισμού της Μικράς Ασίας και η διαδικασία του εξισλαμισμού: 11^{ος} έως 15^{ος} αιώνας*. Μτφ. Κάτια Γαλαταριώτου. Αθήνα: MIET. Μετάφραση του *The decline of Medieval Hellenism in Asia Minor and the process of islamization from the eleventh through the fifteenth century*. 1971.
- ΖΑΚΥΝΤΗΝΟΣ 1989. Διονύσιος Ζακυθηνός, *Βυζαντινή Ιστορία 324-1071*. Αθήνα-Γιάννινα: Δωδώνη.

ESTUDIOS NEOGRIEGOS
REVISTA CIENTIFICA DE LA
SOCIEDAD HISPANICA DE ESTUDIOS NEOGRIEGOS

SUMARIO

Editorial.....	7
Τα κύρια ονόματα προσώπων και οι ταυτίσεις τους στο <i>Διγενή Ακρίτη</i> (χρ. Escorial): Αναλυτικός πίνακας; <i>Ιωάννης Κιορίδης</i>	9-21
Ιούστος Γλυκός, ένας ποιητής-φάντασμα: το <i>Πένθος θανάτου</i> έργο του Μ. Φαλιέρου <i>Günther S. Henrich</i>	23-36
Dos viajeros polacos en la isla de Creta: M. K. Radziwiłł y M. Czermiński <i>Manuel Serrano</i>	37-64
Estudio de las nacionalidades balcánicas a través de la visión del diplomático español Enrique Dupuy de Lôme; <i>Dimitris Miguel Morfakidis Motos</i>	65-86
Ιστορική παράδοση και πολιτικός ρεαλισμός: Η ελληνική πολιτική εναντί του αρμενικού ζητήματος (1876-1996); <i>Ιωάννης Κ. Χασιώτης</i>	87-131
Βυζαντινισμός και φυλή: Κ. Π. Καβάφης, Τ. Κ. Παπατσώνης, Λίνος Πολίτης <i>Δημήτρης Κόκορης</i>	133-144
Canciones y cantores en la <i>Odisea</i> de Kazantzakis <i>Helena González-Vaquero</i>	145-161
La condición humana en Elytis; <i>José Ramón Arana Marcos</i>	163-175
Από την αλληλογραφία του Αντώνη Μυστακίδη Μεσεβρινού <i>Θεοδόσης Πυλαρινός</i>	177-185
Τα τοπόσημα ως δείκτες προσωπικού χρόνου στο λογοτεχνικό έργο του Αντρέα Φραγκιά <i>Άλκηστις Σουλογιάννη</i>	187-190
Actualización bibliográfica sobre la filmografía de Michael Cacoyannis <i>Alejandro Valverde García</i>	191-206
Recensiones.....	207
José Soto Chica, <i>Bizancio y los Sasánidas. De la lucha por el Oriente a las conquistas árabes (565-642)</i> (M. I. Cabrera Ramos) - Margarita Vallejo Gírvés, <i>Hispania y Bizancio. una relación desconocida</i> (M. I. Cabrera Ramos) - Josep Esquerrà Nonell, <i>Espania (552-624): Límite de la Ecuemene</i> (D. Hernández) - Konstandinos P. Kavafis, <i>Esbarranys i poemes inacabats</i> (E. Marcos) - Eusebi Ayensa, <i>D'una nova llum. Carles Riba i la literatura grega moderna</i> (E. Marcos) - Nikos Kavadias, <i>Li i altres relats</i> (E. Marcos) - Κώστας Κουτσουνέλης, <i>Κ.Π. Καβάφης</i> (Γ. Βαρθαλίτης) - Mitsos Alexandrópulos, <i>Relatos</i> (V. Martínez Cárcelos) - Patrick Leigh-Fermor, <i>Roumeli: viajes por el norte de Grecia</i> (A. Morales Ortiz) - Artemis Cooper, <i>Patrick Leigh Fermor</i> (A. Morales Ortiz) - Dolores Payás, <i>Drink time. En compañía de Patrick Leigh Fermor</i> (A. Morales Ortiz).....	233
Reseñas de Actividades.....	233
Ciclo conferencias <i>Miradas sobre Grecia</i> , Universidad de Murcia (C. Martínez Campillo) - Homenaje Profesora Stavrianopoulou, Universidad Complutense (P. González Serrano) - Congreso SHEN, Valencia (F. Morcillo) - Necrológica Alexiou (M. Serrano) - Presentación revista Frear (V. López Recio) - Presentación Colección Romiosyne (J. J. Tejero) - En recuerdo de Angelopoulos (Α. Ντελλής)	
Normas de Redacción.....	

Τίτλο abbreviado: *Estud. Neogriegos*

2013, Número 15

ISSN: 1137-7003

Depósito Legal: GR. 82-97